

НАПРЯМ 1. НАЦІОНАЛЬНЕ ТА МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

РЕФОРМА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ ЯК НОВИЙ ЕТАП РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОГО БУДІВНИЦТВА

Андріяшевський А. Г.

студент 2-го курсу факультету № 2

Криворізький навчально-науковий інститут

Донецького державного університету внутрішніх справ

м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна

Науковий керівник: Туренко О. С.

доктор філософських наук,

доцент кафедри загальноправових дисциплін

Донецький державний університет внутрішніх справ

м. Маріуполь, Донецька область, Україна

Розпад Радянського Союзу та формування на його теренах нових незалежних держав зумовив формування нового курсу розвитку цих країн, адже побудова демократичного суспільства не можлива на тоталітарних засадах й Україна не стала виключенням на цьому шляху. Адміністративно-територіальна система СРСР не є ефективною для новостворених держав, адже вона була не прозорою та недемократичною. Сучасна Україна майже 30 років базує свої реформи, виходячи зі старого, неререформованого адміністративно-територіального устрою.

Однією з багатьох завад формування нашої країни як незалежної став адміністративно-територіальний поділ, який був запроваджений радянською владою на теренах нашої держави внаслідок реформи 1923-1925 рр. та залишився основою для формування незалежної України після зникнення СРСР з карти Світу як політичного інституту.

Не дивлячись на те, що реформа децентралізації почалася достатньо через довгий проміжок часу після здобуття Україною незалежності, вона вважається наразі найуспішнішою, адже була проведена із врахуванням багатьох важливих факторів цього процесу.

Необхідно було врахувати всі важливі аспекти побудови системи адмінтерустрою, зокрема, історичний, національний, ментальний, соціально-економічний, політичний, природний, географічний, демографічний, комунікаційний, виробничо-галузевий тощо. Це важливо, оскільки населення країни внаслідок історичних процесів

відрізняється за етнічним походженням, геополітичним спрямуванням, ментальністю [3].

У грудні 2007 р. Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про адміністративно-територіальний устрій України», який визначав поняття адміністративно-територіальної структури України, правовий статус і види адміністративно-територіальних одиниць, повноваження органів державної влади і органів місцевого самоврядування щодо вирішення питань адміністративно-територіального розвитку [3].

У квітні 2014 року уряд ухвалив «Концепцію реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади» в Україні [2]. Саме цей документ дав старт реформи. Проте в повному обсязі вона не пішла, бо на заваді стала необхідність внесення поправок до Конституції. На проект відповідних поправок до Основного Закону, який, до речі, був схвалений Венеціанською комісією, так і не знайшлося необхідних 300 голосів у Верховній Раді [4].

Наступним етапом реформи стало прийняття Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», яким визначено принципи, умови та порядок добровільного об'єднання територіальних громад. Цей закон дав юридичну підставу розпочати процес укрупнення територіальних громад на добровільній основі [5].

За основу формування адміністративно-територіальної одиниці на рівні громади береться, як правило, центр економічного тяжіння – селища, містечка, міста, а не наявність соціальної інфраструктури, як передбачала концепція 2005 р. Формування громад на основі соціальної інфраструктури можливе, як виняток, на територіях, де таке формування доцільне з етнічних чи релігійних мотивів. При цьому на рівні поселень (територіальних одиниць) створюється орган самоорганізації населення [1].

Згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 18 березня 2015 року № 195 «Питання використання у 2015 році коштів державного фонду регіонального розвитку» області, які схвалюють перспективні плани до 1 червня 2015 року, отримують фінансування з державного фонду регіонального розвитку [6].

Однак справді масштабні зміни все ще попереду. Зокрема, найбільш болючим для центральної влади та непередбачуваним для держави в цілому буде переформатування місцевих державних адміністрацій з передачею значної частки їхніх повноважень органам місцевого самоврядування. Разом з передачею окремих функцій від інших державних органів і, відповідно, ресурсів, цей крок може суттєво збільшити частку видатків місцевих бюджетів у зведеному бюджеті (поширений критерій «децентралізованості»), перетворивши Україну в одну з найбільш децентралізованих держав. Такі реформи неодмінно повинні враховувати

властиві ризики як децентралізації в цілому, так і вітчизняних умов її реалізації [8].

З наведених тверджень можна зробити низку рекомендацій для реформи в Україні. По-перше, повноваження мають передаватися тим територіальним одиницям, які є достатньо великими аби забезпечити їх фінансування, необхідну кількість споживачів послуг, а також отримувати економічний ефект від масштабу. Цей висновок особливо актуальний в контексті об'єднання територіальних громад і формування «великих» районів. По-друге, держава не повинна самоусуватись від виконання функцій на місцях, а надавати методичну допомогу і здійснювати нагляд за місцевим самоврядуванням, особливо в частині делегованих повноважень. Також законодавче регулювання місцевих виборів і структури органів місцевого самоврядування повинне забезпечувати їх прозорість, підзвітність і збалансованість [8].

До сфери діяльності громади повинні належати всі громадські справи місцевого значення, а саме: упорядкування земельного господарства, організація функціонування комунальної системи й інфраструктури, залучення інвестицій, утримання об'єктів загального користування, організація роботи комунального транспорту, житлове будівництво, облаштування торговельних площ, охорона навколишнього середовища, організація освітнього й культурного життя, охорона здоров'я, підтримання громадського порядку, організація роботи пожежних служб та ін. На рівні громад доцільно ліквідувати структури СБУ, МВС, прокуратури, податкові адміністрації, УБОП [7].

22 грудня 2019 року пройшли перші вибори у 86 об'єднаних та 33 приєднаних громадах, 29 грудня відбулися вибори ще в шести об'єднаних та трьох приєднаних громадах. Станом на травень 2020 року було утворено 1001 об'єднану територіальну громаду. 12 червня 2020 року уряд затвердив адміністративні центри і території 1470 громад. 17 липня 2020 року Рада прийняла постанову «Про утворення та ліквідацію районів», скоротивши кількість районів з 490 до 136 [4].

Для вдалого правого регулювання та закріплення реформи децентралізації в Україні, влада повинна прийняти низку законів, серед яких можна виокремити: «Про засади адміністративно-територіального устрою України», «Про службу в органах місцевого самоврядування», «Щодо державного нагляду за законністю рішень органів місцевого самоврядування», «Про місцевий референдум». Також потребують оновлення законів про місцеве самоврядування, про місцеві державні адміністрації тощо.

У 2021 році очікується внесення зміни до Конституції щодо децентралізації, які необхідні для подальшого просування реформи та її завершення.

Отже, реформа децентралізації в Україні дала можливість відійти від радянського принципу формування адміністративно-територіального устрою, але, незважаючи на це, вона містить у особі багато недоліків, які доведеться вирішувати чинній владі у майбутньому, адже усвідомлення властивих їй ризиків, створення запобіжників і належний контроль дозволять не тільки скористатися усіма перевагами нової організації публічної влади в державі, а й створити необхідний фундамент для реформ у інших сферах.

Література:

1. Ткачук А.Ф. З історії реформ адміністративно-територіального устрою України, 1907 – 2009 роки / А. Ткачук, Р. Ткачук, Ю. Ганущак. – Київ : Леста, 2009. – 128 с.

2. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 року № 333-р «Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-p#Text>

3. Стаття «Головні уроки адміністративно-територіальної реформи та питання забезпечення розвитку територій в нових умовах», І.С. Вдовенко, 2020. URL: <https://chor.gov.ua/nashadiyalnist/publikatsiji/item/10267-holovni-uroky-administratyvno-terytorialnoi-reformy-ta-pytannia-z>

4. Стаття «Адміністративно-територіальна реформа в Україні», Wikipedia. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Адміністративно-територіальна_реформа_в_Україні#cite_note-1

5. Стаття «Реформування адміністративно-територіального устрою України і його вплив на державне управління сільським розвитком у XX – XXI ст.», Ю. Малько, 2016. URL: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2017/2017_01\(32\)/7.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2017/2017_01(32)/7.pdf)

6. Постанова Кабінету Міністрів України від 18 березня 2015 року № 195 «Питання використання у 2015 році коштів державного фонду регіонального розвитку». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/195-2015-p#Text>

7. Стаття «Адміністративна реформа», Іваницівська РДА, 2015. URL: <http://www.ivaadm.gov.ua/reformy-v-ukraini/administratyvna-reforma>

8. Стаття «Ризики децентралізації», М. Бризіцький, 2019. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/11589>